
Notes

Les categories funcionals d'inflexió i el moviment del verb,* per *Jaume Solà i Pujols*

0. INTRODUCCIÓ

Aquest treball s'insereix dins el marc de la sintaxi generativa, en el model conegut com a Recció i Lligam (RL).¹ Una de les incorporacions més importants d'aquest model és la concepció de la variació lingüística com a variació d'un nombre reduït de factors, anomenats *paràmetres*. Utilitzaré també el concepte de *barrera*.²

Aquest treball es basa en propostes teòriques recents que han obert a la discussió i a l'especulació idees poc desenvolupades fins ara:

– el desdoblament de la categoria funcional I (Inflexió) en dues categories: T (Temps) i Conc (Concordança) (basant-me en el treball de POLLOCK 1989).

– la distinció entre subjecte oracional com a Especificador d'I i subjecte oracional com a Argument de SV (en una proposta semblant a la de KOOPMAN-SPORTICHE 1988).

És possible que el lector no expert en el model RL no pugui seguir exhaustivament tota l'argumentació. Tanmateix, crec que pot entendre l'essencial dels problemes que aquí es plantegen, i que la base empírica del treball pot ser estimulants en qualsevol model teòric.

* Aquest treball ha estat possible gràcies a la beca de Formació d'Investigadors de 1989 concedida per la UAB.

1. Per a una presentació general del model RL, *vid.* CHOMSKY 1981, CHOMSKY 1986b, i referències que s'hi citen.

2. *Vid.* CHOMSKY 1986a.

Un objectiu d'aquest treball és justificar l'existència de categories funcionals (Temps i Concordança oracionals) com a categories sintàctiques sobre la base de dades empíriques molt directes. Dins el model RL, algunes propostes sobre l'existència de categories funcionals s'han basat en justificacions més teòriques i, per tant, dependents de les premisses o subteories del model, de manera que un altre model lingüístic podria simplement ignorar o passar per alt el problema teòric. Si la motivació és empírica, en canvi, qualsevol model que vulgui cobrir les dades sense limitar-se a meres estipulacions ha de prendre posició en aquest respecte.

En el terreny purament semàntic, és fàcilment defensable que Temps i Concordança no són atributs essencials del verb-predicat. En el terreny sintàctic, en canvi, el fet que en moltes llengües aquestes categories es manifestin com a sufixos del verb pot induir a pensar que, almenys en aquestes llengües, no són categories amb projecció sintàctica pròpia. És a dir, les dades lingüístiques no corroborarien l'existència d'aquestes categories com a categories sintàctiques. Les dades que manejarem aquí, però, motiven fortament l'existència de posicions sintàctiques per a Temps i Concordança diferents de la posició bàsica del verb.

Concretament, la hipòtesi bàsica és que si el verb duu afixada una categoria funcional és perquè s'ha mogut a la posició d'aquesta categoria funcional, per la regla transformacional Moveu- α . Així, Moveu- α projectaria la representació (0)-a en la representació (0)-b) i, finalment, en (0)-c) (aquesta no serà exactament la nostra hipòtesi definitiva per al català, però pot valer com a il·lustració):

- (0)
- a) [_{Conc} -n] [_T -va-] [_{sv} [_v pensa-] ...]
 - b) [_{Conc} -n] [_T pensa-va-] [_{sv} t_v ...]
 - c) [_{Conc} pensa-va-n] t_T [_{sv} t_v ...]

(on Conc = concordança, T = Temps, V = Verb, t_v i t_T són les traces que deixen, respectivament, V i T en moure's.)

Una altra premissa és que la gramàtica, com a teoria, ha d'intentar donar compte de les diferències entre llengües, especialment quan aquestes diferències són sistematitzables, com veurem que és el cas amb les dades que estudiem, de l'anglès, el francès i el català. El català, d'altra banda, és essencialment igual, en els aspectes que tractarem, que el castellà i l'italià i, possiblement, altres llengües de subjecte nul. Les dades empíriques que utilitzarem es basen en la posició en què apareix el verb flexionat en relació amb certs tipus d'adverbis i elements quantificats. D'alguna manera, aquests elements fan de fita per indicar el moviment del verb.

Un altre objectiu d'aquest treball (més ambiciós i segurament menys reeixit) és donar una explicació de per què el verb es mou a les categories Conc i T (quan s'hi mou). La hipòtesi és que el verb s'ha de moure per tal que el subjecte oracional pugui rebre cas Nominatiu. L'assignació d'aquest Cas seria diferent en llengües de subjecte nul (català) i en llengües de subjecte no-nul (anglès i francès).

0.1. La inflexió com a nucli d'O

En els primers models teòrics generativistes, com en la gramàtica tradicional, l'oració (0) era tractada com a categoria sense nucli, pel fet que, en moltes llengües, no sembla que consti de res més que de subjecte (SN) i de predicat (SV). La caracterització de totes les categories sintagmàtiques com a endocèntriques, juntament amb la motivació d'estructures més abstractes, va portar a revisar aquesta estructura (*vid.* CHOMSKY 1986a). La teoria X-barra, inicialment concebuda per a les categories lèxiques (nom, verb, adjectiu, preposició), finalment ha estat incorporada a les categories funcionals (inflexió, complementitzador). La teoria X-barra unifica l'estructura sintagmàtica de totes les categories en l'esquema següent (vàlid per a les llengües d'ordre Espec - Nucli - Complement):

- (1) [_{X'} Espec [_X X Compl]] on Espec i Compl són un Y''

La nova estructura defineix l'oració com a projecció del nus I (Inflexió oracional de Temps i Concordança):

A (2) podem observar que l'estructura de l'oració respecta estrictament la teoria X-barra. El nucli I conté, en moltes llengües, la flexió de temps (T) i de concordança (Conc). Aquest caràcter doble del contingut d'Inflexió, a banda del problema conceptual que pugui constituir, ha suscitat recentment treballs que motiven la diferenciació de dues categories diferents per a Conc i T, basant-se en raons empíriques i teòriques de pes: POLLOCK 1988 i BELLETTI 1988. Aquí considerarem el treball de Pollock 1988.

1. LA PROPOSTA DE POLLOCK 1988

El treball de Pollock presenta una sèrie de generalitzacions descriptives sobre l'ordre relatiu entre el verb, la partícula negativa i determinats adverbis i quantificadors, que el porten a postular una estructura de les categories flexives i una teoria que prediu el comportament diferencial entre els verbs del francès i de l'anglès pel que fa al moviment del verb a Inflexió.

1.1. Descripció dels fets

Per a una presentació una mica detallada de les dades i la hipòtesi que presenta Pollock, remeto al meu article *Negació, verb i adverbis: Posició relativa en català, francès i anglès* («Llengua & Literatura», 4) o, per al lector especialitzat, al mateix treball de POLLOCK 1989. Aquí només presentaré les conclusions a què arriba pel que fa a l'estructura oracional.

Aquestes conclusions són:

I) Hi ha dues categories flexives diferents, Temps (T) i Concordança (Conc), en comptes d'una de sola, és a dir, en comptes d'Inflexió (I), que hem vist a (2). A més, la partícula negativa també és una categoria que es projecta segons l'esquema (1). L'estructura de l'oració seria (3), on la categoria Neg només apareixeria en oracions negatives:

(3) [_{ST} SN [_T T [_{SNeg} Neg [_{SConc} Conc [_{SV} Adv/Qf V ...]]]]]

on SX (Sintagma X) = X'', i ometem alguns nusos X'

II) El verb (V) no apareix sempre en la seva posició bàsica, sinó que es desplaça als nusos T i Conc. El criteri és: el verb s'ha desplaçat a T si apareix a l'esquerra de la partícula negativa (Neg a (3)); s'ha desplaçat a Conc si apareix a l'esquerra de certs adverbis (Adv) i Quantificadors flotants (Qf), però a la dreta de Neg (*vid.* (3)). No s'ha desplaçat si apareix a la dreta tant de Neg com d' Adv/Qf. Amb aquestes premisses, les constatacions que es fan són:

a) En francès, en oracions finites, el verb puja obligatòriament a T (exs.: Je (ne) parle *pas*. / Je (ne) suis *pas* ici.)³

b) En anglès, en oracions finites, tots els auxiliars i modals (Aux) pugen obligatòriament a T (exs.: He is *not* happy. / He will *not* come.)

c) En anglès, els verbs lèxics (els que no són Aux) romanen obligatòriament a la seva posició bàsica (exs.: John does *not* love his aardvark. / His aardvarks *all/completely* lost their mind.)

d) En francès, en infinitius, els Aux pugen opcionalment a Conc o a T (exs.: (N')être *pas toujours* ici. / (Ne) *pas être toujours* ici. / (Ne) *pas toujours être* ici.), si bé l'opció de pujar a T (el primer exemple que acabem de citar) és més forçat que els altres.

e) En francès, en infinitius, els verbs lèxics es poden desplaçar a Conc opcionalment, però no a T (exs.: *(Ne) manger *pas toujours* du pain. / (Ne) *pas manger toujours* du pain. / (Ne) *pas toujours manger* du pain.)

f) En anglès, en infinitius, els fets són semblants als del francès pel que fa als

3. Pollock postula que *pas*, en francès, és la partícula negativa.

Aux (exs.: ?to have *not always* come / *not* to have *always* come / *not* to *always* have come). Els verbs lèxics, com en les oracions finites, no es mouen.

Un fet que diferencia l'anglès del francès és que en anglès alguns Adv i els Qf poden aparèixer en posició pre-flexiva, especialment amb modals:

- (4) a) The boys *all/never* would come to an alligator's party
b) The boys *both/always* can get a gun and kill you

Les construccions de (4) tenen un caràcter emfasitzador d'Adv/Qf. Cal notar que la posició pre-flexiva i postflexiva dels adverbis no és sempre equivalent interpretativament, i que no tots els adverbis poden aparèixer pre-flexivament.

1.2. L'explicació dels fets segons Pollock:

A banda del poder explicatiu que té en si mateixa la postulació de l'estructura (3), hi ha dos fets que queden per explicar:

- (5) a) Per què els verbs han de pujar obligatòriament als nusos flexius en certs casos?
b) Per què la pujada queda restringida als Aux en certs casos (infinitius, anglès)?

Per tal de respondre aquestes preguntes, Pollock assumeix que:

a) El moviment de pujada és cíclic: de V a Conc (primer graó), i de Conc a T (segon graó). I això ha de ser així pel HMC (*Head Movement Constraint*), que deriva de l'ECP (*Empty Category Principle*), ja que el moviment directe de V a T comportaria la presència de barreres entre el V mogut i la seva traça (vid. CHOMSKY 1986a).

b) ST i SNeg són categories que, quan no són l-marcades, són barreres inherents. SConc, en canvi, només pot ser barrera per herència (vid. CHOMSKY 1986a). Pollock assumeix que el marcatge-l el pot fer qualsevol nucli lèxic, independentment de si marca- θ el seu complement (això només seria vàlid per als nuclis flexius). Així, si un verb lèxic o Aux puja a un nus flexiu, l-marca, la projecció màxima que li és germana estructural. El moviment del verb, mentre sigui cíclic, és, doncs, en principi, teòricament possible.

c) El nus T pot ser [\pm Finit]. Si és [+Finit] (oracions finites), conté l'operador [\pm Passat]. Aquest operador ha de lligar una variable. Quan el verb puja a T, la traça verbal queda lligada per T [\pm Passat] i constitueix una variable que pot satisfer el requeriment de l'operador [\pm Passat]. D'aquesta manera, queda explicat per què en oracions finites el verb sempre puja a T, mentre que en oracions no finites la pujada és opcional.⁴ Això resol la qüestió (5)-a).

Hi ha un cas que queda sense explicar: les oracions angleses sense cap Aux, on no hi ha pujada del verb lèxic (ex.: John immediately left). Pollock fa una proposta que recorda els primers tractaments generativistes del problema, que suposaven que hi havia esborrament del proverb *do* en oracions afirmatives. En concret, assumeix que hi ha un correlat no lèxic (no realitzat fonèticament) del proverb *do*, que és present quan no hi ha cap més Aux. Hi ha, doncs, dos proverbs: *do* lèxic (*do-l*) i *do* nul ($\#$). En oracions afirmatives (sense cap més Aux), $\#$ és suficient per satisfer les necessitats de [\pm Passat], ja que $\#$ es mouria des de Conc i deixaria una traça interpretable com a variable. En oracions negatives, però, la presència de la categoria Neg constitueix una barrera que només pot ser anul·lada si és l-marcada (vid. CHOMSKY 1986a). Només el *do-l* pot l-marcar. Les estructures serien:

- (6) a) Allie cried
b) [_{ST} Allie [_T [_{Conc} [_v $\#$ _i]]] [_{SConc} t_i [_{SV} cry]]]

4. De fet, a (17) hem vist que no és una opcionalitat total, ja que les formes preferides (amb una acceptabilitat plena) són les que no tenen pujada a T. Això es podria explicar en termes de Legitimació: en formes infinitives la pujada, no essent necessària, és «inútil» i, per tant, no legitimada, ja que no contribueix a la interpretació (Vid., però, CHOMSKY 1988).

- (7) a) Allie did not laugh
 b) [_{ST} Allie [_T [_{Conc} [_v do-l_i]]]_i [_{SNeg} not [_{SConc} t_i [_{SV} laugh]]]]

A (6)-b) (que és l'estructura-S de (6)-a)), #_i pot regir pròpiament t_i, ja que SConc no és una barrera inherent. A (7)-b) (estructura-S de (7)-a)), només do-l (i no #) pot l-marcar SNeg per tal d'evitar que SNeg sigui una barrera per a la reacció pròpia de t_i. Així, doncs, (8) serà agramatical:

- (8) *Allie not cried loudly

Passem a la qüestió (5)-b): per què no tots els verbs poden pujar a T o a Conc en certs casos (infinitius, anglès). De moment només hem fet veure que:

a) en infinitius *no cal* que el verb pugi a T, ja que els infinitius no tenen l'operador [_±Passat];

b) en anglès *no cal* que els verbs lèxics pugin a T (ni tan sols en oracions finites), ja que sempre hi ha un auxiliar disponible (si més no, el proverb *do* (lèxic o nul).

Ara cal dissenyar una teoria que, a més de predir que, en certs casos, *no cal*, ens predigui que, en certs casos, *no és possible*. L'explicació de Pollock es basa en la idea d'*opacitat/transparència* dels nusos Conc i T, definida de la següent manera:

- (9) a) T és transparent quan porta temps finit. En els infinitius, és opac.
 b) Conc és transparent en llengües on la flexió rica de trets phi (persona, nombre i gènere), i opac en llengües on aquest tipus d'inflexió és pobre.⁵

El paràmetre aexpressat a (9)-b) tindria el valor transparent per al francès, i opac per a l'anglès. Aleshores Pollock fa els següents postulats:

- (10) a) El verb mogut ha de transmetre el paper-θ a la seva traça per tal que aquesta pugui assignar-lo al seu argument. Altrament, hi hauria una violació del Criteri-θ.
 b) Un nus opac no permet la transmissió de paper-θ del verb que duu adjuntat.
 c) Només els verbs lèxics assignen paper temàtic. Els Aux no n'assignen.

(9) i (10), combinats, permeten de respondre a la qüestió (5)-b):

- Els Aux sempre es poden moure a Conc o a T, com hem vist i com prediu el fet que no es vegin afectats per cap requeriment de transmissió de paper-θ.

- Els verbs lèxics del francès es poden moure a Conc (ja que, en aquesta llengua, Conc és transparent). Només es poden moure a T en les oracions finites (on T és transparent).

- Els verbs lèxics de l'anglès no es poden moure a Conc (que no és transparent). Com que el moviment és cíclic (pel HMC), no es podran moure a T, perquè el grau intermedi (Conc) n'és exclòs.

Ometent alguns detalls que allargarien molt aquesta presentació, i deixant la discussió d'altres problemes teòrics per a més endavant, el corpus teòric de Pollock cobreix tota la complexitat de les dades que hem presentat.

2. LES DADES DEL CATALÀ

Hi ha diferències molt importants entre les llengües estudiades per Pollock i el català. Un primer fet és que el complex verbal auxiliar-verb es comporta com una

5. Pollock ha d'assumir, crucialment, que (almenys en francès) el Conc és transparent fins i tot en infinitius (que no tenen cap manifestació de concordança): la idea seria que el valor de Conc per al paràmetre Transp./Opac es fixa una vegada per a cada llengua, sense possibilitat de distinció entre diversos Conc de la mateixa llengua.

unitat gairebé inseparable amb els verbs *haver* i *vaig*, en contrast amb el francès i l'anglès:

- (11) *Han* (*sempre/tots) *pentinat* l'elefant a la garçon
(cf. He *have* always/all *combed* Elephy curly)

No s'esdevé així amb *ser* (passives) i *estar/anar* (progressiu), ni amb *voler*, *poder* i *deure* (modals):

- (12) a) Aquestes tortugues *van ser* sovint/totes *mitificades*.
b) Els cocodrils *estaven* sempre/tots *pentinant* la Tugueta.
c) Els elefants *anaven* sempre/tots *fent* el ximble.
d) Els elefants *deuen* sovint anar trompes.

Probablement els verbs auxiliars *haver/vaig* s'han gramaticalitzat i això és la causa de la seva inseparabilitat de la resta del complex verbal. De fet, en castellà i català, a diferència d'altres llengües, el verb *haver* no té l'ús «independent» que s'expressa amb *tenir*: només apareix en formes verbals compostes, en l'expressió *haver de* i en l'existencial *haver-hi*.

L'únic element que pot separar aquests auxiliars i el verb principal són els clítics (ex.: *Vaig haver-ho vist*) i la partícula *pas* (ex.: *No ha pas vingut*. / *No vaig pas dir això*). Els clítics no són constituents independents, sinó quasi-sufixos del mateix auxiliar. Podríem suposar que *pas* té també un caràcter clític, encara que no sigui àton.⁶ Per tant, a efectes del que ens interessa aquí (el moviment del verb flexionat a Conc i a T) considerarem que el complex auxiliar-verb es comporta com una sola unitat.⁷

Un altre fet important és que Neg apareix sempre a l'esquerra del verb, sigui Aux o no:

- (13) a) *No* estima les rates cellardes
b) *No* ha vingut/va venir/és a la festa de Ratty Cellard⁸

Davant d'aquest fet, i sense allunyar-nos excessivament del marc teòric de Pollock, tenim dues alternatives: o bé suposar que la posició de Neg és diferent de la que té en francès i anglès, és a dir, en comptes de T - Neg - Conc - SV, l'ordre és Neg - T - Conc - SV, de manera que el desplaçament verbal, si n'hi ha, no salta mai per damunt de Neg; o bé suposar que l'estructura és la mateixa que per a l'anglès i el francès i que, per alguna raó, el verb no es desplaça mai a T.

2.1. *Moviment del verb*

Sigui quina sigui l'alternativa correcta, sembla que el verb sí que es desplaça (com a mínim a Conc), ja que Adv/Qf poden aparèixer a la dreta del verb (o complex verbal inseparable):

- (14) a) Ha perdut *completament* el seny per la Ratty
b) Els professors estimen *tots* les seves bestioles

Sembla força raonable suposar que els fets de (14) s'han d'explicar per desplaçament del verb:

– El modificador *completament* modifica tot el sintagma verbal (*perdre el seny*) i no pas algun dels seus subconstituents (que en aquest cas, tractant-se d'una expressió feta, semànticament opaca, no tenen entitat semàntica, i per tant no són modificables).

6. Els clítics, en un sentit sintàctic, no són necessàriament àtons: en mallorquí, per ex., tenim formes com *portar-lo*.

7. LLINAS 1988 proposa que hi ha incorporació del verb a l'auxiliar *haver/vaig*.

8. No considerarem, de moment, el dialecte rossellonès, que sembla tenir un comportament molt diferent, ja que Neg (= *pas*) és sempre postverbal. El *pas* dels altres dialectes no és equiparable a Neg, sinó que té una interpretació d'emfasitzador de la negació o de negador indirecte (–Me'l portaràs? –No vindré pas (per això no te'l portaré)).

- no podem apellar a la idea que el català és una llengua d'ordre (relativament) lliure: adverbis com *completament/molt*, per exemple, no poden precedir el verb (exs.: **Completament* ha perdut el seny/**Molt* coneix la seva rickèttzia) i si bé poden anar al final del sintagma verbal (exs.: Ha perdut el seny *completament*/Coneix la seva rickèttzia *molt*), aquest ordre no és, intuïtivament, el més usual (en el cas de *molt* és clarament un ordre forçat). De fet, els Qfs i molts adverbis poden aparèixer davant del verb, en casos com (15):

- (15) a) Els psiquiatres *sempre/sovint/rarament* guareixen els seus malalts
 b) Aquests psiquiatres *tots/tots dos* han perdut el seny

Però això no indica que el verb no s'hagi mogut: els adverbis i Qfs de (15) són els mateixos adverbis i Qfs que en anglès poden aparèixer en posició pre-flexiva en exemples com (4). Adverbis com *completament/completely, molt/very much*, etc. no poden aparèixer en aquesta posició pre-flexiva (exs.: **Completament* ha perdut el seny/**He completely* has lost his mind). Suposarem que són els adverbis del tipus *completament*, de posició menys flexible, els que marquen la posició Adv/Qf de (3). D'altra banda, aquesta posició i la posició pre-flexiva poden ocórrer (*Sempre* acaben *completament* la feina/*They always* have *completely* finished their work), fet que demostra que són dues posicions diferents.

- Dins un model com el RL, on un dels objectius és caracteritzar els universals de l'estructura lingüística, l'adopció d'una hipòtesi nul·la (és a dir, una hipòtesi igual o al màxim de semblant a una de ja motivada per a altres llengües) és sempre la primera opció a considerar. En aquest cas farem la hipòtesi nul·la que l'estructura subjacent de l'oració és la mateixa per a les tres llengües estudiades (i per a altres de semblants, com les altres llengües romàniques), si bé modificarem més endavant l'estructura de Pollock. De moment, allò que ens interessa de l'estructura de Pollock (i que recollirem en la nostra proposta) és que prediu que hi ha dues posicions disponibles per al trasllat del verb, una a l'esquerra (per sobre) de Neg, i una a la dreta (per sota) de Neg. Anomenem 1# la primera posició (que seria T a (3)), i 2# la segona (que seria Conc a (3)):

- (16) SN 1# Neg 2# Adv/Qf SV

Com hem dit, el fet que en català el verb no aparegui mai a l'esquerra de Neg, l'interpretarem com a impossibilitat del verb de desplaçar-se a 1#. Hem vist, amb (14), que el verb es desplaça a 2#, i que per tant sempre apareix a l'esquerra de la posició Adv/Qf de (16).

Pel que fa als infinitius, les dades indiquen que, en contrast amb l'anglès o el francès, el seu comportament en català és igual que el de les oracions finites: el verb no es desplaça mai a 1# (no apareix mai a l'esquerra de Neg: *vid.* (17)), però es desplaça obligatòriament a 2# (*vid.* (18)):

- (17) Convé (no) perdre (*no) el seny per un camaleó
 (18) És dolent (*completament) perdre (completament) el seny

3. UNA HIPÒTESI ALTERNATIVA

Cal donar una resposta teòrica a les següents qüestions:

- 1) Per què les llengües de subjecte nul (si més no, les romàniques) es comporten de manera tan diferent de les de subjecte no-nul que considerem (francès i anglès)?
- 2) Què diferencia l'anglès del francès (essent totes dues de subjecte no-nul) que doni compte de les diferències observades per Pollock?

La resposta a aquestes qüestions ens portarà a modificar la hipòtesi de Pollock per a les llengües que ell estudia. Aquesta revisió és gairebé obligada si volem cobrir les dades del català i llengües afins, tenint en compte que aquesta hipòtesi prediria, sense cap més premissa o estipulació, que el català s'hauria de comportar com el

francès, ja que, com aquesta llengua, és de flexió rica i, per tant, *transparent*, i no en difereix en cap més aspecte crucial per a la teoria de Pollock.

La hipòtesi alternativa que presentarem aquí té com a punt de partida la de Pollock, però les modificacions que incorpora són considerables. Aquestes modificacions intenten, sobretot, donar pertinència, per als fets que intentem explicar, a un seguit de fets lingüístics que diferencien les llengües estudiades per Pollock i les llengües com el català: la possibilitat de subjecte nul i la inversió de subjecte. Altres modificacions no estan estrictament motivades per aquests fets, si bé són crucials en l'explicació que presentem. Els punts crucials que incorporem són:

- adopció d'una nova estructura oracional (3.1.)
- una «hipòtesi lexicalista» (3.2.)
- distinció entre subjecte com a Argument del SV i subjecte com a (Espec, Conc) (Especificador de SConc) (3.3.)
- modificació del concepte d'opacitat (3.4.)
- Teoria de l'assignació de Cas Nominatiu (3.5.)

3.1. L'estructura dels nusos flexius

Pollock postula l'estructura (3), que repetim com a (3)' (amb modificacions no essencials):

(3)' [ST T [SNeg Neg [SConc Conc [SV Adv/Qf [SV V...]]]]]⁹

Proposarem una estructura alternativa: l'expressada a (19), que es diferencia de (3)' pel fet de tenir les posicions de T i Conc intercanviades:

(19) [SConc Conc [SNeg Neg [ST T [SV Adv/Qf [SV V...]]]]]

Pollock no argumenta a favor de la seva alternativa (de fet, ni considera l'altra), però cal dir que aquesta alternativa resulta crucial per a la seva proposta. Com hem vist més amunt (apartat 1.2.), el primer nus on el verb ha de moure's en la seva pujada cíclica és Conc si assumim (3)'. Com que Conc, segons Pollock, és transparent en francès i opac en anglès, tenim una explicació del contrast anglès/francès pel que fa a la pujada de verbs lèxics: en anglès no poden pujar mai perquè Conc és sempre opac; barrat aquest primer graó, tampoc no es poden moure a altres nusos. Si Pollock assumís (19), deixant la resta de la teoria igual, faria prediccions totalment incorrectes.

Tanmateix, hi ha raons per suposar que (19) és l'estructura adequada.¹⁰ Vegem-les:

a) La posició de subjecte oracional en l'estructura (3)' ha de ser, per raons d'ordre lineal (apareix a l'esquerra de Neg i dels verbs que han pujat a 1#, = T segons (3)'), la d'especificador de T (o alguna cosa semblant), però no pot ser, almenys a l'estructura-S, la d'especificador de Conc. Aquesta possibilitat sembla molt estranya i antinatural, ja que més aviat esperariem que la concordança morfològica entre Subjecte i Conc fos un cas particular de la concordança Especificador-Nucli, cosa impossible si el nucli és T, que, en si mateix, no té trets de concordança amb el Subjecte. Podriem assumir, per salvar la hipòtesi que incorpora (3)', que el subjecte es genera sota l'especificador de Conc i posteriorment es desplaça a l'especificador de T. Però aquest desplaçament és difícil de motivar.¹¹

b) Pel Principi del Mirall (*Mirror Principle*, vid. BAKER 1985), esperariem, si la pujada cíclica és com a (3)', que l'ordre dels sufixos fos V-Conc-T, ja que l'adjunció

9. La posició d'Adv/Qf la presentem com a posició d'adjunció a SV. En general, els modificadors s'analitzen com a adjunts.

10. OUHALLA 1989 argumenta que (3)' és l'estructura adequada per a algunes llengües, com l'àrab o el berber, però que (19) és, pel que fa a la jerarquia estructural entre Conc i T, l'estructura adequada per a les llengües que estudiem. Serien, doncs, dues opcions parametritzades.

11. CHOMSKY 1988 proposa una lleugera modificació de (3)', assumint que Conc té un especificador nominal, però que aquest Conc és de fet l'expressió de concordança amb l'objecte, inspirant-se en KAYNE 1987. La proposta de Chomsky no deixa de ser forçada. De fet, la idea de Kayne és que la concordança amb l'objecte és concordança amb el subjecte de la minioració que forma el participi verbal: sembla forçat atribuir aquesta concordança al nus Conc oracional, mentre que la concordança amb subjecte (molt més usual en totes les llengües) queda com una peculiaritat del nus T.

cíclica donaria [_T [_{Conc} V Conc] T], o, si l'adjunció no és per l'esquerra, altres formes que no corresponen tampoc a les dades morfològiques, que són, per a les tres llengües, V-T-Conc (per a l'anglès no hi ha dades actuals, però les dades pertinents més recents van en el mateix sentit que per a les altres llengües):

- a) anglès mitjà: thou lov-ed-st («tu estimaves»)
- b) francès: tu aim-ai-s
- c) català: estima-ve-s

(19), en canvi, prediu l'ordre de sufixos correcte.¹² L'estructura (3)', proposada per Pollock, no sembla tenir més motivació que el fet que és crucial per a la seva teoria, basada en l'opacitat/transparència de Conc i en els requeriments de l'operador [_±Passat], teoria que no té gaire res d'intuïtivament obvi. Val la pena de considerar una teoria alternativa compatible amb (19), mentre no sigui encara més complicada que la de Pollock en altres aspectes. La teoria que presentaré es basa en conceptes més coneguts i independentment motivats, com ara la reacció direccional o el paràmetre de subjecte nul.

3.2. La morfologia de les llengües flexives

La morfologia flexiva, en contrast amb la derivativa, és considerada per part de molts sintactòlegs, com a part de la sintaxi, en el sentit que és la sintaxi la que genera les formes flexionades, encara que sigui el component fonològic l'encarregat de donar-los forma fonològica.

Les raons teòriques d'aquesta postura són clares dins un model com RL: la informació sintàctica és necessària per a determinar la morfologia flexiva (per exemple, la concordança verb-subjecte en una passiva). D'altra banda, però, aquesta postura és totalment inconsistent amb les teories morfo-fonològiques actuals que situen tota la morfologia al lèxic, almenys en llengües flexives (és a dir, no aglutinants), on la morfologia és sovint irregular (morfemes aglutinats, morfemes zero, *ablaut*, allomorfa del radical i del morfema flexiu, etc.).¹³ I no solament queda reclosa al lèxic la morfologia d'aquestes llengües, sinó qualsevol procés fonològic que no sigui absolutament regular. Així, si la fonologia postlèxica (és a dir, la que podríem considerar part del nivell Forma Fonològica) només pot incloure processos fonològics totalment regulars, esperar que generi la forma *és* a partir d'*ésser* + *indicatiu* + *present* + *singular* + *3a pers.* resulta difícil de sostenir. La forma *és* només pot tractar-se com a forma lèxica bàsica, que, això sí, durà incorporats com a trets abstractes tots els trets de concordança i temps que realment hi són interpretables.

Davant d'aquests fets, podria semblar que hi ha un problema insoluble per a RL: d'una banda, RL genera la informació per als trets de flexió a la sintaxi; de l'altra, aquests trets (si no volem ser sords als avenços de la morfo-fonologia) ja han de ser presents al lèxic. El problema, però, no és insoluble si considerem que són els trets, i no els morfemes, els que tenen un paper sintàctic.

La idea és que les formes flexionades ja entren com a tals en el moment de la inserció lèxica. La morfologia flexiva és invisible a la sintaxi: allò que és visible són els trets que la forma flexionada duu. Així, si una forma verbal flexionada, a més de portar trets propis de V, porta trets de categories funcionals (T i Conc), la sintaxi haurà de fer possible que aquests trets apareguin a les seves categories corresponents quan hi siguin requerits. Com que les categories funcionals c-comanden V, una manera com aquests trets es poden «moure» a les seves categories corresponents és per moviment de la mateixa forma verbal.

D'aquesta manera, tenim una explicació teòrica per al moviment de verb als nuclis flexius: si V duu trets de Conc o T, s'haurà de moure a Conc o T per tal de «portar» els trets al lloc on, en un determinat nivell de representació, són requerits. Aquest nivell no seria l'estructura profunda, si assumim que en aquesta estructura només compten les relacions de predicació, mentre que les categories funcionals no

12. L'estructura (3)', segons argumenta OUHALLA 1989, seria la correcta per a llengües VSO com ara l'àrab estàndard o el berber, però no per a l'anglès o el francès. Així, doncs, l'estructura (3)', sense ser exclosa de la gramàtica universal, sembla que s'hauria de reservar com a opció paramètrica per a aquestes llengües, mentre que les llengües que estudiem aquí tindrien l'altra opció (19).

13. *Id.*, per exemple, MOHANAN 1982.

hi tenen cap paper, o, en tot cas, un paper purament estructural, però no funcional, per la qual cosa no és necessari que hi tinguin trets, que, en aquest nivell, poden aparèixer a la forma verbal flexionada.

L'adopció de la hipòtesi lexicalista forta a la sintaxi sembla fer trontollar totes les consideracions que hem fet a l'apartat anterior sobre el Principi del Mirall (que ara només tindria validesa per a llengües aglutinats), ja que, a la llum del nou plantejament, el moviment cíclic del verb, que ja duu tots els sufixos flexius, no predià per res l'ordre d'aquests sufixos.

Tanmateix, la hipòtesi del mirall continua tenint pertinència en un sentit històric. L'evolució de les llengües, en el terreny morfològic, procedeix normalment en aquest ordre:

(20) lexemes → morfemes cliticitzats → afixos regulars (aglutinats) → afixos fosos → desaparició d'afixos (*umlaut*, forma irregular)

Hi ha moltes proves que aquest és el procés històric de formació de la morfologia (exs.: el sufix *-m* de primera persona del llatí clàssic procedeix del pronom indoeuropeu *me* ('jo'); els sufixos *-gu* i *-zu* de 1a pl. i 2a. pl. del basc són idèntics als pronoms *gu* i *zu*, encara lexemes independents en aquesta llengua). Així, doncs, si el català, el francès o l'anglès mitjà mostren l'ordre V-T-Conc, això serà un residu històric de l'època en què les antecessores d'aquestes llengües encara eren aglutinants (si és que en les llengües aglutinants la flexió es genera a la sintaxi) o en un estadi anterior de l'esquema (20).

Si suposem que el paràmetre responsable del contrast entre català/anglès/francès i àrab/berber (*vid.* nota 10) no canvia fàcilment, el reflex morfològic històric que deriva del Principi del Mirall pot ser encara vàlid per a les llengües que estudiem (encara que no hi tingui pertinència sincrònica).

Per tant, construirem una teoria que assumeix (19) per a les llengües estudiades i la hipòtesi lexicalista forta per a la morfologia d'aquestes llengües.

3.3. *Subjecte (Espec, SConc) i Subjecte Argument Extern de SV*

Assumiré la hipòtesi que el subjecte, en quant Argument extern de SV, té la seva posició Argumental en una posició «propera» a SV, ja sigui (Espec, SV), adjunt a SV o subjecte de la minioració que té com a nucli SV.¹⁴ Aquesta hipòtesi fa més tractable el problema de la relació predicat-argument entre SV i Subjecte, ja que permet de satisfer requeriments de «proximitat» (reacció, germanor) que versemblantment han de restringir la dependència predicat-argument.

La hipòtesi que el subjecte, com a Argument, és generat fora del SV és clarament una reminiscència del període en què s'assumia que l'oració té una estructura no endocèntrica [SN SV] o bé [SN Aux SV]. Amb una estructura tan senzilla, suposar que hi ha predicació directa entre SV i SN no té res de problemàtic. Amb la hipòtesi que Aux esdevé una categoria X-barra (I), o més d'una (Conc/T), sostenir que el subjecte és extern és conceptualment poc clar.¹⁵

Però l'argumentació a favor del subjecte «intern» no es basa solament en el problema de la predicació, sinó també en fets empírics: quantificadors flotants, abast relatiu entre quantificadors i modals, paralelisme entre I i verbs de pujada, existència de llengües on el subjecte sembla que apareix en la seva posició bàsica a l'estructura-S, etc. (*vid.* KOOPMAN-SPORTICHE 1988). Veurem alguns d'aquests aspectes més endavant.

Per comoditat, utilitzaré la terminologia de Koopman-Sportiche: SN[∧] designa el SN (Espec, Conc) (en el treball de Koopman-Sportiche és (Espec, I)), és a dir, el subjecte extern, derivat. SN*, en canvi, designa el subjecte intern, que representarem com a adjunt a SV:¹⁶

14. *Vid.* KOOPMAN-SPORTICHE 1988, com a presentació molt acurada d'aquesta darrera idea.

15. La definició de germanor de CHOMSKY 1988, que ignora les projeccions no lèxiques és un artifici molt *ad hoc*. A més, ha d'assumir (tàcitament), que Neg no és lèxica. Com veurem més endavant, és defensable, d'altra banda, que els nusos inflectius tenen elements lèxics propis: els Aux.

16. KOOPMAN-SPORTICHE 1988 el presenten com a subjecte de la minioració que té com a nucli SV. De fet, però, una minioració es pot presentar com una estructura d'adjunció. Notem també que Koopman-Sportiche assumeixen que Qf és la posició SN*, fet que s'acomoda perfectament en la nostra presentació, que assumeix que Adv/Qf són adjunts a SV.

(21) [_{SConc} SN[^] [_{Conc'} Conc [_{SNeg} [_{ST} [_{SV} SN[»] [_{SV} V...]]]]]]]

Notem que (21) incorpora (19).

3.4. Restriccions a la pujada de verb

Una teoria que vulgui explicar tots els fets que hem presentat sobre la pujada verbal ha de respondre dues qüestions fonamentals:

a) Per què determinats verbs en determinades llengües *no poden* pujar a determinats nusos flexius?

b) Per què determinats verbs en determinades llengües *han de* pujar a determinats nusos flexius?

En definitiva, quines són les condicions necessàries i suficients per a la pujada verbal? En aquest apartat donarem una resposta teòrica a la qüestió a). Desglossada, la qüestió a) és:

(22) a) Per què els verbs lèxics de l'anglès no poden pujar a cap nus flexiu?

b) Per què els verbs lèxics del francès no poden pujar a 1# en infinitius?

c) Per què els verbs en català no poden pujar a 1#?

3.4.1. Caràcter opac de T en anglès

La resposta de Pollock a (22)-a) és que, com que 2# (= Conc a l'estructura (3)') és un nus opac, cap verb lèxic no hi pot pujar, de manera que té barrat qualsevol moviment cíclic. En la nostra proposta, 2# = T, de manera que no podem apellar a la mateixa explicació. La idea que proposaré, provisionalment, és trivialment adaptada de Pollock:

(23) T és un nus opac en anglès, en contrast amb el francès o el català

(23) és, a primer cop d'ull, una estipulació *ad hoc*, ja que, d'entrada, la morfologia de T de l'anglès no és pas inexistent, com en xinès, per exemple. Tanmateix, es pot motivar la idea que la morfologia de T de l'anglès és en realitat morfologia d'aspecte.

Hi ha diversos fets que poden donar suport a aquesta idea:

1) En verbs regulars, la forma del passat és idèntica a la del participi passat, que és una forma aspectual.

2) En alguns verbs irregulars, no podem fer la mateixa equiparació, però és simptomàtic que, a banda de la tendència històrica a la regularització, hi ha una tendència a la igualació de pretèrit i participi irregulars:

(24)	stink	stank	stunk	→	stunk	stunk
	spin	span	spun	→	spun	spun
	sting	stang	stung	→	stung	stung
	get	got	gotten	→	got	got

3) El contrast entre *I have loved* i *I loved*, tradicionalment considerat un contrast entre present fet i passat (dos temps diferents) s'hauria de reinterpretar com a contrast entre dues formes de fet, una amb auxiliar i l'altra sense.

4) El fet que una llengua no tingui expressió morfològica de T no implica que aquesta llengua no expressi T. En anglès, el temps passat es podria expressar amb un tret [+Passat] generat a T que subcategoritza un participi verbal. Pensem en el que passa en francès amb un complex verbal com (*Il*) *est parti*. En aquest complex no hi ha cap expressió morfològica de [+Passat], ja que l'auxiliar és en present i la morfologia del participi és aspectual. Tot i així, és versemblant que en algun lloc d'aquesta estructura hi hagi el tret abstracte [+Passat] (ja que té el mateix significat temporal que *He left*). En aquests casos, T és expressat amb un tret abstracte, identificable indirectament, a nivell superficial, per les formes morfològiques que subcategoritza.

5) El fet que una forma aspectual sigui la manifestació superficial de temps no és gens inusual: per exemple, en algunes llengües el futur és clarament aspectual (basc). En altres és clarament temporal (llatí clàssic). En català, el futur, en els seus orígens era aspectual (*pensar he, pensar havia*), però actualment sembla tenir caràcter temporal, des d'un punt de vista morfològic.

El punt crucial en l'evolució de l'anglès, a partir del qual les noves generacions haurien interpretat que no hi havia expressió morfològica de passat, seria la pèrdua de la darrera forma amb concordança en el pretèrit (*thou lovedst*). Evidentment, una forma com *loved* no podia ser interpretada com a participi mentre encara duia sufixos de Conc. En el moment que es perdé, però, tot sufix de Conc, els parlants podien reinterpretar les dades: suposem que ho van fer per algun principi de simplicitat del tipus: «Interpreteu una sola forma morfològica com una sola categoria sempre que sigui possible.» És l'època en què comença a aparèixer el *do* com a proverb, i desapareix definitivament la possibilitat de col·locar Neg/Adv/Qf en posició postverbal amb verbs lèxics. Pel que fa als verbs amb dues formes (*fell/fallen*), podem suposar que el parlant no les té en compte al començament i que després es veu forçat a admetre que hi ha, en alguns casos, dos participis: un que és subcategoritzat per *have*, i un altre que ho és pel tret [+Passat].

Assumirem, doncs, (23) per a l'anglès: no havent-hi morfologia de temps, T és un nus opac. Si és un nus opac, els verbs lèxics no poden moure-s'hi i, pel HMC, tampoc poden moure's a l'altre nus flexiu (Conc).

En llengües com el francès i el català, T no és opac: hi ha clarament una morfologia de temps de caràcter no aspectual. En aquestes llengües, hem d'assumir, també, que T és transparent fins i tot en infinitius, ja que els infinitius permeten la pujada de verbs lèxics a T, com hem vist a (12)-b). De fet, però, tot i que els infinitius no duen marca de temps, en francès i català sí que duen una marca morfològica que els diferencia com a infinitius i que podem interpretar com a morfologia de temps: aquesta marca (*manger/menjar*) portaria el tret [-Temps].

En anglès, en canvi, el verb de l'infinitiu no duu cap marca de temps: la marca d'infinitiu (la partícula *to*) no és un afix del verb, sinó una partícula generada sota T, com ens indicaria el fet que aparegui a la dreta de Neg i a l'esquerra d'Adv:

(25) not to always know the answer

Tanmateix, cal admetre que tant el francès o el català com l'anglès tenen una manifestació no nul·la d'infinitiu: allò que diferencia aquestes llengües és que en francès o català és un afix de la forma verbal, mentre que en anglès és una partícula independent. Com podem donar pertinència a aquest contrast per tal de convertir-lo en un contrast en la possibilitat de pujada verbal a T? Aquí és on introduïm la teoria lexicalista que hem esbossat més amunt. Suposem que establim la següent generalització:

(26) Una forma verbal no pot pujar a un nus flexiu (T o Conc) si no duu cap manifestació morfològica d'aquestes categories.

Aquesta generalització derivaria dels següents principis:

(27) Una forma lèxica flexionada només duu trets d'una categoria flexiva quan conté alguna manifestació morfològica d'aquests trets.

Per exemple, en anglès la forma verbal *leaves* té trets de Conc (3a. sing.); per defecte, la forma finita *leave* també duu trets de Conc (no 3a. sing.). Cap d'aquestes formes, però, no duu trets de T, ja que no en porten cap manifestació morfològica, ni tan sols per defecte, ja que no contrasten amb una forma de passat (que hem assumit que era en realitat un participi). Semblantment, l'infinitiu *leave* no porta trets de T, ja que el tret [-Temps] és expressat per la partícula *to*, que no forma part del verb.

El principi crucial, que seria responsable dels fets que Pollock identifica com a opacitat, seria (28):

(28) Una categoria X^0 no es pot adjuntar a una altra categoria Y^0 si X^0 no duu cap tret d' Y^0 .

Per tant, tenim una explicació de per què els verbs lèxics de l'anglès no poden moure's mai a T (i, pel HMC, a cap més categoria flexiva): aquests verbs no porten mai trets de T en oracions finites. Semblantment, les formes verbals d'infinitiu de l'anglès no porten trets de T, en contrast amb el català o el francès, i per això no poden pujar a T.

Ara hem de donar resposta a una altra qüestió: per què els Aux no tenen aquesta mateixa restricció? Fins ara no hem fet cap al·lusió a l'assignació de paper temàtic, que és el punt crucial que utilitza Pollock per diferenciar els verbs lèxics dels Aux. (28) prohibiria la pujada dels Aux a T igualment com dels verbs lèxics. Indirectament, però, la teoria temàtica faria el mateix paper diferenciador en la nostra teoria: si els Aux no assignen paper temàtic, no tenen cap necessitat de ser inserits a V, i poden ser inserits directament a T o a Conc. De fet, allò que venim a dir és que els Aux són, per naturalesa, verbs flexius, i que el fet de ser inserits directament a T no és sinó l'opció normal.

3.4.2. Pujada a Conc

Intentem de respondre a (22)-b) (Per què els verbs lèxics del francès i l'anglès -i del català- no poden pujar a 1# en infinitius?). Pel que fa a l'anglès, la resposta queda subsumida dins la resposta que hem donat a (22)-a) (Per què els verbs lèxics de l'anglès no poden pujar a cap nus flexiu?). Pel que fa al català, la resposta queda subsumida dins la resposta que donarem a (22)-c) (Per què els verbs en català no poden pujar a 1?). Només queda respondre, doncs, a (22)-b) per al francès. De tota manera, suposarem que la resposta és vàlida per a les tres llengües, encara que en francès i català hi hagi causes independents que impedeixen la pujada a Conc de verbs lèxics en infinitius.

La resposta a (22)-b) no és complicada si assumim el principi (28): els infinitius no tenen morfologia de Conc, i per tant la forma verbal no duu trets de Conc: per (28), no està autoritzada a pujar a Conc.

Pel que fa a (22)-c), hi donarem una resposta més endavant.

3.5. Causes de la pujada verbal

A l'apartat 3.4. hem abordat el problema de les restriccions a la pujada verbal (per què un verb no pot pujar a un cert nus en certs casos). Ara abordarem el problema complementari: per què un verb ha de pujar obligatòriament a un nus en certes circumstàncies. Les qüestions són:

- (29) a) Per què el verb ha de pujar a 1# (Conc, a l'estructura (19)) en oracions finites del francès i l'anglès?
b) Per què el verb ha de pujar a 2# (tant en oracions finites com en infinitius) en català?

La resposta de Pollock a (29)-a) es basa en la noció d'operador [\pm Passat], que requereix lligar una variable, cosa que només aconseguix si un verb es desplaça a 1#, = T en la seva proposta (que inclou [\pm Passat]), de manera que la traça d'aquest verb compta com a variable. Si per a nosaltres 1# és Conc i no T, aquesta explicació no ens és vàlida (ni tan sols la podem mantenir innòcuament). Cal dir, d'altra banda, però, que es tracta d'una explicació conceptualment estranya: si [\pm Passat] és un operador, allò que esperariem és que es mogués ell mateix i deixés una variable en la seva posició d'origen, és a dir, T. No sembla que un verb (com a verb, sense inflexió) sigui una entitat apropiada perquè la seva traça sigui una variable de [\pm Passat]. Passem, doncs, a una explicació alternativa.

3.5.1. Cas Nominatiu: anglès i francès

Assumirem una proposta que apareix a Koopman-Sportiche 1988. Lleugerament adaptada, aquesta proposta seria:

- (30) El cas nominatiu es pot assignar:
a) per concordança entre el nucli de Conc i (Espec, Conc)
b) per recció canònica (direccional), si i només si el rector és prou *fort*

Suposem, però, que hi ha un altre mecanisme per moure els trets d'una categoria a una altra:

- (32) Una categoria A pot heretar trets d'una categoria B si A regeix B o la projecció màxima de B.

A (31)-a), Conc pot heretar els trets-Conc de *leaves* si Conc regeix *leaves* o la seva projecció màxima, [_{SV} *leaves...*], que, per percolació, duu els mateixos trets. Considerem l'estructura (33):

- (33) [_{Conc} Conc [_T [_{SV} *leaves...*]]]

Suposem que en anglès T no és una barrera inherent (potser perquè T no té cap manifestació morfològica). En aquest cas Conc regeix SV, i pot heretar-ne els trets-Conc. En francès, en canvi, T és barrera inherent i només el desplaçament de la forma verbal a Conc pot «portar» els trets-Conc a aquest nus categorial. Considerem ara (34):

- (34) [_{Conc} Conc [_{Neg} [_T [_{SV} *leaves...*]]]]

Si Neg és una barrera inherent, Conc no pot heretar els trets de *leaves*. Per tant, una estructura com (35) serà agramatical:

- (35) *John not leaves

Considerem ara (36):

- (36) *John not left

Pel que hem assumit per a (31)-b), aquí no hi ha necessitat que Conc hereti els trets del verb, ja que el verb (un participi) no té trets de Conc. Per tant, la barrera addicional de Neg no exclou (36) per raons d'heretatge de trets. Tanmateix, Neg fa de barrera per una altra raó: si el subjecte ha de pujar des de la seva posició bàsica d'adjunt a SV a (Espec, Conc), no ha de tenir cap barrera a l'entremig. A (31)-a) i -b), no hi ha cap barrera per al moviment del subjecte, per la mateixa raó que no n'hi ha per a l'heretatge de trets. Sí que n'hi ha, en canvi, a (35) i (36): totes dues són excloses per la impossibilitat de pujada del subjecte, provocada per la barrera Neg'.¹⁸ Per això, la inserció d'un Aux (el pro-verb *do*) és l'única estratègia possible: *do*, com els altres Aux, pot l-marcar Neg' i evitar així que hi hagi barreres per a la pujada del subjecte.

3.5.2. Les llengües de subjecte nul

Un dels reptes que tradicionalment s'ha plantejat la lingüística de les llengües romàniques de subjecte nul és l'explicació que es dona a la correlació subjecte nul/possibilitat d'inversió de subjecte. Si bé potser podria resultar massa fort de lligar tots dos fenòmens, és ben cert que aquesta correlació s'estén a moltes llengües no romàniques (rus, hongarès, grec). Podem pensar, doncs, que hi ha una relació estreta entre els dos fenòmens. Proposarem de relacionar-los de la següent manera:

a) Les llengües de subjecte nul tenen un Conc fort.

b) Per tant, poden assignar Cas Nominatiu per recció sempre que la direccionalitat de la recció canònica ho permeti.

c) Les llengües com el català regeixen cap a la dreta: per tant, el seu Conc pot assignar Cas Nominatiu a un SN que regeixi i que aparegui a la seva dreta. Aquest SN pot ser el subjecte en la seva posició bàsica (SN*). Considerem l'estructura (19), sobre la qual hem basat tota la proposta, lleument modificada com a (37):

- (37) [_{SConc} Conc [_{SNeg} Neg [_{ST} T [_{SV} SN* [_{SV} V...]]]]]]

18. (35), a més, és exclosa per la impossibilitat d'heretatge de trets de Conc.

Recordem les dues qüestions que ens queden per respondre sobre el català:

- (22) c) Per què els verbs en català no poden pujar a Conc?
- (29) b) Per què el verb ha de pujar a T (tant en oracions finites com en infinitius) en català?

Responguem primer (29)-b). Si el verb és (per la hipòtesi lexicalista) el portador de Conc (un Conc fort, recordem-ho), i si Conc ha de poder assignar Cas nominatiu a SN*, el verb s'haurà de desplaçar a T, posició des d'on regeix SN* canònicament.¹⁹

La resposta a (22)-c) seria: el verb no ha de pujar a Conc perquè no hi té cap funció a fer. És a dir, la pujada a Conc no és prohibida en aquestes llengües, ja que la pujada cíclica a Conc buidaria totes les barreres i faria possible la recció d'SN.. Simplement, no es produeix perquè no és necessària. De fet, sembla que hi ha llengües de subjecte nul on el verb puja a Conc: el provençal i el rossellonès, en què la partícula negativa *pas* és sempre postverbal.²⁰ En llengües de subjecte nul, la pujada a Conc, essent innòcua, seria opcional. Tanmateix, com que l'ordre Neg-verb o verb-Neg és fàcil d'aprendre, el parlant «es conforma» amb qualsevol de les dues opcions. Ben diferentment, el francès i l'anglès, en el moment d'esdevenir llengües de subjecte nul, han hagut de desenvolupar una partícula negativa postverbal. Notem que aquest desenvolupament no és trivial: no hi ha hagut un simple procés històric d'inversió (*ne parle* → **parle ne*), sinó que ha calgut «inventar» una nova partícula negativa (*pas*). Aquest procés costós, doncs, no ha tingut lloc en català pel fet que no era necessari (mentre que en provençal i en rossellonès pot haver tingut lloc per influència del francès).

Fixem-nos que, crucialment per a la nostra hipòtesi, el Cas Nominatiu per recció el pot assignar Conc en quant tret verbal (encara que no estigui situat al nus Conc), mentre que el Cas per concordança només es pot rebre per concordança entre (Espec, Conc) i el nus Conc.

Amb això encara no hem explicat la inversió de subjecte en llengües com el català. Allò que predià el desenvolupament teòric que hem fet fins ara és que han de ser possibles construccions com (38):

- (38) [_{Conci} Llegeix_i] [_{SV} [_{SN*} l'Allie] [_{SV} t_i els llibres]]

L'ordre VSO de (38) és força usual en castellà,²¹ però més aviat és forçat en català. Allò que s'entén normalment per subjecte invertit és, però, una altra cosa: que el subjecte ocorri al final del SV.

Tanmateix, si assumim que SN* pot anar adjuntat a SV per la dreta o per l'esquerra, l'estructura de subjecte invertit seria:

- (39) [_{Conci} Llegeix_i] [_{SV}]_{SV} t_i els llibres] [_{SN*} l'Allie]]

Recapitulant els fets anteriors:

- en llengües amb Conc fort, SN* pot rebre Cas Nominatiu en la seva posició bàsica;
- la posició bàsica de SN* és la d'adjunt a SV (amb el qual potser forma una minioració), i ho pot ser per la dreta o per l'esquerra;

19. Que la posició T regeixi la posició de SN* a (37) no és problemàtic. L'única barrera que hi podria haver (el primer SV) és només un segment de la categoria SV, que és, a més, marcada-1 per T quan aquest és ocupat per V.

20. Exemples:

Provençal: Sem pas amics ('No som amics')

Rossellonès: Parlem pas francès.

21. Vegeu, com a exemples:

i) Ya me dio Juan el libro.

ii) Me ha enviado usted un ejemplar equivocado.

iii) Estaba Pedro durmiendo y se le apareció la Virgen.

Penso que és aquest ordre el que ha permès a Torrego (1984) de construir la seva teoria sobre el moviment de verb en interrogatives en castellà, que donaria l'ordre VSO, de manera semblant a la inversió interrogativa anglesa o francesa. Notem que l'ordre VSO, si és possible, ho és independentment del *status* interrogatiu de la frase.

- el català, a diferència del castellà, «prefereix» l'adjunció per la dreta (no sé veure cap explicació teòrica per a aquest fet);²²
- el subjecte pre-verbal és, en català i llengües semblants, un tòpic (element dislocat, adjuntat a SC), semblant als altres tòpics que lliguen un argument (objecte, datiu, etc.). Els tòpics són SNs no argumentals que lliguen una posició argumental buida, identificada per Conc (Concordança o clítics);
- hi ha un cas en què el català no difereix del castellà pel que fa a la posició de SN*; quan SN* és ocupat per un quantificador flotant (Qf). Així, tan usual (o potser més i tot) és (40)-a) com -b):

- (40) a) Les formigues porten *totes* sabates de cocodril
 b) Les tortugues porten sabates de cocodril *totes*

En qualsevol cas, sembla plausible que tant la posició de Qf com la de subjecte postverbal (no dislocat) són manifestacions d'una única posició argumental SN*: única en el sentit que o bé va al davant o bé va al darrere, però no n'hi pot haver dues de simultànies.

- (41) a) *Porten *totes* sabates les gallines²³
 b) *Lleven *todas* zapatos las gallinas
 c) *Lleven *las gallinas* zapatos todas

3.5.3. El paràmetre subjecte nul

La teoria anterior prediu que, si en català i llengües semblants el Cas Nominatiu s'assigna per recció, el verb s'haurà de moure a T i no caldrà que pugi a Conc, prediccions que són consistents amb les dades. No prediu, però, que el Cas Nominatiu no es pugui assignar per concordança, com en anglès i francès. En català, dins el marc teòric que presentem, el subjecte pre-verbal no pot ser un cas d'assignació de Cas Nominatiu per concordança, ja que la presència de subjecte pre-verbal no comporta la pujada del verb a Conc (per sobre de Neg).

La possibilitat d'assignació per recció és equivalent a la possibilitat de subjecte nul, ja que només un Conc fort pot assignar Cas Nominatiu per recció i només un Conc fort pot identificar un pro. Suposem que l'opció subjecte nul és l'opció no marcada, com ha estat suggerit en el terreny experimental.²⁴ En l'àmbit purament teòric, la idea que subjecte nul és l'opció no marcada té una certa naturalitat: si hi ha concordança, l'opció no marcada sembla que ha de ser que aquesta concordança acompleixi la seva funció (identificar amb trets pronominals). És només quan aquesta funció no es pot satisfer del tot (per pèrdua de morfologia) que passem a un Conc feble i a l'opció marcada (no-subjecte-nul).

Fixem-nos que, quan això s'esdevé, l'opció que queda (moure SN* a (Espec, Conc) per tal que pugui rebre Cas per concordança) és, d'alguna manera, un mecanisme per suplir Conc de la seva deficiència de trets phi: ja que Conc no té prou trets, aquests trets quedaran suplerts per (Espec, Conc), que, contenint un SN ple, és ara portador de trets phi. De fet, aquesta és la font històrica de la morfologia de Conc: el subjecte-(Espec, Conc) esdevé successivament: obligatòriament pronominal → clíctic → afix de Conc. Molts dialectes italians del nord són a la segona fase. El francès quasi es troba a la primera (obligatòriament quan hi ha inversió verb subjecte. Ex.: *Pourquoi est-il/*est-Jean venu?*).

Així, el català i llengües semblants assignen Cas Nominatiu només per recció perquè aquesta és l'opció no marcada. L'anglès i el francès només assignen Cas Nominatiu per concordança perquè aquesta és l'única opció disponible.

22. Eulàlia BONET 1989 presenta una proposta d'aquest tipus per al català.
 23. Pronuncieu *les gallines* sense dislocació.
 24. Vid., HYAMS 1986.

3.6. *Qüestions pendents*

Tal com hem dissenyat la nostra proposta, el subjecte pre-verbal del català i llengües afins no pot ser a (Espec, Conc), ja que això prediria la pujada del verb a Conc, per damunt de Neg, contra allò que indiquen les dades. Hi ha, però, altres proves que el subjecte pre-verbal és un tòpic, com ha estat argumentat per diversos lingüistes (ROSSELLÓ 86, HELES CONTRERAS). No disposem d'espai per argumentar-ho aquí. Ho assumirem, doncs, sense argumentació.

Hem observat que en català els infinitius tenen el mateix comportament que les oracions finites pel que fa a la pujada verbal. De fet, els infinitius a les llengües de subjecte nul afins al català poden assignar Cas Nominatiu per recció quan no estan controlats, és a dir, quan són infinitius en posició no argumental (ex.: Aquesta cambra és *per jugar-hi els lleons*), cosa que no s'esdevé en llengües de subjecte no nul. Caldria un estudi molt aprofundit del tema, que depassa les possibilitats d'aquest treball.

JAUME SOLÀ I PUJOLS

BIBLIOGRAFIA

- BAKER 1985 Mark BAKER, *The Mirror Principle and Morphosyntactic Explanation*, «Linguistic Inquiry», 16.
- BELLETTI 1988 Adriana BELLETTI, *Generalized Verb Movement: On Some Differences and Similarities Between Italian and French*, conferència del «GLOW-Colloquium» (Budapest).
- BONET 1989 Eulàlia BONET, *Postverbal Subjects in Catalan*, ms. (MIT, 1989).
- CHOMSKY 1981 Noam CHOMSKY, *Lectures on Government and Binding* (Foris, Dordrecht, 1981).
- CHOMSKY 1986a Noam CHOMSKY, *Barriers* (Press, Cambridge, Mass., MIT, 1986).
- CHOMSKY 1986b Noam CHOMSKY, *Knowledge of Language: Its Nature, Origins and Use* (Nova York, Praeger, 1986).
- CHOMSKY 1988 Noam CHOMSKY, *Some Notes on the Economy of Derivation and Representation*, ms. (MIT, 1988).
- HYAMS 1986 Nina HYAMS, *Language Acquisition and the Theory of Parameters* (Reidel, Dordrecht, 1986).
- KAYNE 1987 Richar KAYNE, *Facets of Romance Past Participle Agreement*, ms. (MIT, 1987).
- KOOPMAN-SPORTICHE 1988 Hilda KOOPMAN i Dominique SPORTICHE, *Subjects*, Near final draft (UCLA, 1988).
- LLINÁS 1988 Mireia LLINÁS, *The Syntax of Some Verbal Sequences* (Londres, M.A. Diss., University College, 1988).
- MOHANAN 1982 K. P. MOHANAN, *Lexical Phonology* (Ph. D. Diss., MIT, 1982).
- OUHALLA 1989 Jamal OUHALLA, *The Structure of Negative Clauses and Word Order Variation*, conferència feta al «GLOW-Colloquium-1989» (Utrecht).
- POLLOCK 1988 Jean-Yves POLLOCK, *Verb Movement, UG and the Structure of IP*, «Linguistic Inquiry».
- ROSSELLÓ 1986 Joana ROSSELLÓ, *Gramàtica, configuracions i referència*, tesi doct. (Universitat de Barcelona, 1986).
- SOLÀ I PUJOLS 1990 Jaume SOLÀ I PUJOLS, *Negació, verb i adverbis: Posició relativa en català, francès i anglès*, «Llengua & Literatura», 4.
- TORREGO 1984 Esther TORREGO, *On inversion in Spanish and some of its effects*, «Linguistic Inquiry», 15.1, 103-130.